

EEN UITGAVE VAN TECHNISCH BUREAU AFBOUW

MEBEST

87^e jaargang nr. 2, juni 2023

Informatie over afbouw en afwerking in de nieuwbouw, renovatie en restauratie..



RESTAURATIE OP HOOG NIVEAU

PIONIEREN MET GEVELS

WARS VAN VLAK EN STRAK

5-STERREN FIETSENSTALLING

VAN TOP TOT TEEN IN KALK EN LEEM

Tekst en fotografie: Klokhuis tekst en foto





Bij de Waddeneilanden denk je vooral aan vakantie en weekendjes weg. Je kunt er natuurlijk ook gewoon wonen, zoals Jan en Esther. Hun uitermate sfeervolle huis ademt eilandsfeer, al is het misschien wel eerder Ibiza dan Terschelling. Dat komt dan vooral door alle leem en kalk op de wanden, de vloeren en plafonds, en de ronde vormen van bijvoorbeeld de bank en de keuken die er ook mee zijn afgewerkt.



Peter van Hemert van Ecowonen vond het geen probleem om een paar weekjes op Terschelling in de kost te gaan voor dit werk.

Keukenblok en bank zijn opgebouwd met gasbetonblokken, al zou je dat door de rondingen die erin zijn gemaakt, niet zeggen.

Wonen op een Waddeneiland is een ander verhaal dan er zomervakantie vieren onder een blauwe lucht met een stralende zon. Herfst en winters laten zich er wat anders voelen dan in de stad, ver van de kust. Niet verwonderlijk dus dat woningen op Terschelling er doorgaans behoorlijk robuust uitzien; ze moeten bestand zijn tegen woeste stormen, stortbuien, zilte lucht. De woning van Jan en Esther heeft wat dat betreft zijn waarde ruimschoots bewezen; hij is rond 1750 gebouwd en staat er dus nog altijd. De oude boerderij is in drieën gesplitst; zij wonen sinds kort in het achterste gedeelte. Aan de verhuizing is een grondige verbouwing vooraf gegaan. Het huisje was in het verleden zelf ook weer opgesplitst, zodat er twee gezinnen in konden wonen. Nu is er weer één geheel van gemaakt. Ook alle wanden en vloeren zijn onderhanden genomen. Het stel had daar een duidelijk beeld bij voor ogen: leem. “We hadden ergens anders al eerder een lemen wand gehad”, legt Jan uit. “Dat wilden we nu graag weer, maar dan alle wanden.” Het bleek nog een hele opgave om een bedrijf te vinden voor de wanden, aldus

Jan. “Je wilt graag een specialist, maar de bedrijven die we benaderden, zaten niet te springen om op Terschelling te komen werken. Via Google kwamen we bij Peter van Hemert van Ecowonen uit en hij zag het wél zitten.”

Alternatieve vloer

Aanvankelijk was het idee om ook op de vloer leem te nemen, maar dat bleek bij nader inzien niet echt een goed plan. “Een leverancier van leem kon ons een paar locaties noemen waar we lemen vloeren konden bekijken. Het viel ons toch wel tegen hoe dat eruit zag. Het was erg donker en er zaten veel scheuren in. Leuk voor een echte boerderij misschien, maar niet voor ons huisje. We wilden het wel levendig, maar ook een beetje gebruiksvriendelijk.” Andere opties passeerden de revue; hout bijvoorbeeld, of beton. Maar dat was het allemaal toch ook niet. Toen ze het er met Van Hemert over hadden, kwam hij met een alternatief dat wel aansprak: Stuc Deco, een kalkproduct uit het assortiment van Stooopen & Meeus. Bijkomend voordeel voor de eilandbewoners was dat daarmee de vloerafwer-

king behoorlijk in lijn zou komen te liggen van de wandafwerking. Maar er zaten ook nadelen aan, hoorden ze van Van Hemert. “Hij gaf aan dat het wel een wat kwetsbaardere vloer kan zijn die niet geschikt is als je veel feestjes geeft bijvoorbeeld. Maar dat schrok ons niet zo af; ik denk dat het met elke vloer wel zo is dat als er een glas wijn omgaat, je het meteen moet opruimen als je niet wilt dat het er intrekt.”

Grovere structuur dan gebruikelijk

In de woning is een nieuwe dekvloer gelegd, een anhydrietvloer. Daar kan de afwerking prima overheen, legt Van Hemert uit. “Het is een kwestie van het sliklaagje afschuren, diepgronderen, primeren en de afwerking aanbrengen. Je moet bij een anhydrietvloer alleen wel goed op het vochtpercentage letten. Bij zandcement mag dat 2% zijn, bij anhydriet maar 0,5. En zoals bij elke vloer is het uiteraard belangrijk dat het stookprotocol van de vloerverwarming goed is doorlopen.” De afwerking is niet volledig Stuc Deco, Van Hemert mengde het materiaal met Stuc Granito. “De Granito is ook een kalkproduct maar het bevat wat meer zand. Daardoor wordt de tekening wat grover, waardoor hij beter bij de lemen wand past”, legt hij uit. Ook maakt de toevoeging



Aanrechtblad en ombouw van het bad zijn in stijl afgewerkt, met Stuc Deco/Stuc Granito; dezelfde mix als voor de vloer is gebruikt.





Wat kan er meer
eilandsfeer geven dan
gejut hout?

De meeste
mensen die
voor een
naadloze vloer
kiezen, hebben
hem liefst zo
vlak en strak
mogelijk

van de Stuc Granito de afwerking wat ruwer, en dat kan wel fijn zijn voor een vloer. De man van Ecowonen was blij verrast dat de bewoners de vloerafwerking wilden zo als hij hem voorstelde. “De meeste mensen die voor een naadloze vloer kiezen, hebben hem liefst zo vlak en strak mogelijk. Het nadeel daarvan is dat je er alles op ziet, ook krasjes. Daar zullen ze hier, met deze ruwe tekening, veel minder probleem mee hebben.” De vloer is ook nog voorzien van een beschermende coating, eerst twee lagen in een hoogglans-variant en ten slotte een matte laag. De vernislaag maakt ook het schoonmaken makkelijker, net als de holle plinten die Van Hemert door de hele woning maakte.

Geen risico's met de douche

De enige vloer in de woning die Ecowonen op een andere manier heeft afgewerkt, is in de douche.

“Dat moest ook een naadloze vloer worden”, zegt Van Hemert. “Met een douchevloer wil ik echter geen risico nemen, daarom heb ik daar een epoxy schraplaag aangebracht. Alle inwendige hoeken heb ik ingegaasd en gekimd, die maak je daar wel waterdicht mee. Het doucheputje blijft echter een zwakke plek. Je kunt die aansluitingen ook wel afdichten, maar vervolgens gaat er een coating overheen. Die wordt vies en vuil en gaat stuk. Dan beginnen vaak de problemen. Dat heb je dus niet met een epoxyvloer.”

Voor de douchewanden gebruikte hij wel de Stuc Deco/Stuc Granito mix, net als voor het keukenblok en een zitbank in de woonkamer. “Ook dat is weer een verrassende keuze van deze opdrachtgevers. Meestal zie je dat voor dat soort dingen een beton ciré wordt gebruikt. Dan krijg je echter een heel andere uitstraling. Dat wordt dicht terwijl dit een beetje een open structuur

heeft, je ziet echt dat het kalk is. Je krijgt dat niet met andere materialen, heel fascinerend vind ik dat." Anders dan de vloer zijn deze oppervlakken twee keer gelakt, éénmaal in hoogglans en éénmaal mat.

Keukenblok en bank zijn opgebouwd met gasbetonblokken, al zou je dat door de rondingen die erin zijn gemaakt, niet zeggen. "We houden allebei niet zo van dat strakke, wat ons betreft mag het wel een beetje sfeer hebben", zegt Jan over de structuur en de vormen. Van Hemert maakte de rondingen met Ardex A950, hetzelfde materiaal als waar hij de elementen mee uitvlakte. "Ik heb die mortel gebruikt omdat het een heel sterk materiaal is en die onderdelen best wel wat te verduren krijgen. Maar vooral ook om dat je er al één dag na het aanbrengen verder op kunt werken", zegt hij over die keuze.

Leem, leem en nog eens leem

Vrijwel alle wanden in de woning zijn met leem afgewerkt. Op het merendeel ervan bracht Van Hemert met de spuit een dikke laag basisleem aan. Uitzondering zijn de wanden op de bovenverdieping die met underlayment plaat zijn gemaakt. "Basisleem hecht daar niet op. Daar heb ik hechtleem gebruikt. Dat bevat minder

stro en meer klei en cellulose. Hechtleem is ook plastischer dan basisleem en dat is wel zo handig omdat hout toch blijft bewegen." Evengoed heeft hij de hechtleem volledig ingegaasd. Dat deed hij ook met de basisleem. Enerzijds is dat omdat de wanden van de ruim 250 jaar oude woning uit verschillende materialen bestaan; baksteen van verschillende leeftijden, pleisterwerk, gipsplaten en gasbeton. "Die hebben allemaal hun eigen werking en als je alles ingaast, dan heb je overal dezelfde bescherming", zegt de stukadoor. Nog een reden waarom hij de basisleem heeft ingegaasd is dat het materiaal behoorlijk dik moest worden opgezet. "Wordt dat meer 1,5 tot 2 centimeter, dan kan de leem gaan zakken. Door er een wapeningsgaas in aan te brengen, voorkom je dat", legt hij uit. "Eigenlijk gaas ik basisleem altijd wel in, zelfs in een nieuwbouwwoning waar alle wanden van beton zijn. Aan zo'n ondergrond kan leem zijn vocht niet kwijt. Dan krijg je een heel langzame droging en daardoor scheuren.

Alle leemwanden van de woning zijn ingegaasd, onder meer om te voorkomen dat de dikke leemlagen zouden gaan zakken.





De wanden op de verdieping zijn met underlaymentplaten gemaakt. Vanwege die houten ondergrond koos Ecowonen voor een hechtlem in plaats van basisleem.

Niet iedereen is gecharmeerd van superstrak pleisterwerk.



De bedrijven die we benaderden, zaten niet te springen om op Terschelling te komen

Gaas geeft daar bescherming tegen, het maakt je hele wandafwerking stabielier.”

Afwerken van de wanden zelf deed hij met leemfinish. Net als voor de vloeren maakt hij hiervoor een eigen mix: Leemfinish Dante wit van Oskam en witte Yoshima leemfinish van Claytec. “Die Yoshima bevat wat meer cellulose. Dat maakt hem net wat sterker en hij stoft wat minder”, aldus de eigenaar van Ecowonen. “Ik heb op drie zakken Dante één emmer Yoshima toegevoegd, dan krijg je een stofvrije mix en hoef je de afwerking niet meer te fixeren.” De grove tekening is in die afwerklaag aangebracht, met het spackmes. Het is wat ruwer dan de structuur van de vloer maar doordat de kleuren redelijk dicht bij elkaar liggen én door de holle plinten valt de overgang van vloer naar wand nauwelijks op.

Prachtig plaatje

Het eindresultaat is super sfeervol; niet in de laatste plaats door de combinatie met onder andere flagstones op de wanden, oude deuren en gejut wrakhout. Jan en Esther hebben de styling van hun woning helemaal zelf bedacht; met wat hulp van Pinterest. Ze zijn erg blij dat het is geworden zoals ze het zich hadden voorgesteld. En ook dat de leem- en kalkafwerkingen niet alleen maar mooi zijn, maar ook goed schoon te maken. “Al hebben we wel snel gemerkt dat het handig is om niet met schoenen aan in huis te lopen. Ook op deze vloer zorgt zand voor krassen en aan zand heb je op een eiland nu eenmaal geen gebrek.”

Waar de meeste mensen hun naadloze vloer liefst zo vlak en strak mogelijk hebben, kozen Jan en Esther juist voor een robuuste look. Dat past perfect bij de sfeer in hun woning en je ziet er ook niet elk vuiltje op.

